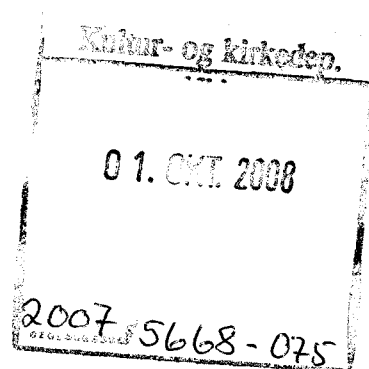

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Det kongelige kultur- og kirkedepartement
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
08/131-8

Vår dato:
26.09.2008

Evaluering av ABM-utvikling - invitasjon til å avgi høringsuttalelse

Det vises til brev av 02.07.08 fra Kultur- og kirkedepartementet (KKD) der Universitets- og høyskolerådet (UHR) inviteres til å avgi høringsuttalelse på DIFIs evalueringsrapport av ABM-utvikling. UHR har følgende merknader til evalueringsrapporten:

UHRs medlemsinstitusjoner har både museer og bibliotek og representerer en vesentlig del av brukergruppene som ABM-utvikling er ment å skulle betjene. UHR har også vært en av informantene til DIFI og ble intervjuet i forbindelse med evalueringsarbeidet. Vi har kommentarer både til det metodiske grepet DIFI har brukt i evalueringen, til selve innholdet, samt til hvordan ABM-utvikling har løst oppgaven.

I det nye styret i ABM-utvikling har Kunnskapsdepartementet (KD) oppnevnt to representanter fra UH-sektoren. Det er bibliotekdirektør ved Universitetet i Oslo, Bente Andreassen og generalsekretær i UHR, Ola Stave. Videre er seksjonssjef ved Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, Karl Kallhovd oppnevnt etter forslag fra Miljøverndepartementet. Dette ble opplyst i evalueringsarbeidet, men styrearbeidet hadde ikke startet da evalueringen fant sted.

Kommentarer til det metodiske ved evalueringen

Hovedinnvendingen mot evalueringsrapporten er at UHR mener at den faktisk ikke svarer på spørsmålet om det er formålstjenlig med et felles utviklingsorgan for abm-sektoren. Ønsket om fellestjenester og fellestenkning for alle tre sektorer blir lagt som premiss i DIFIs evaluering. Oppgavedeling og samhandling mellom de ulike delene av biblioteksektoren har fått liten analyse i omtalen av premissene for etableringen av ABM-utvikling. UHRs medlemsinstitusjoner stiller spørsmål ved om fellesløsninger er det beste og mener det også må være sentralt å arbeide for at hver enkelt sektors aktører og tjenester må bli gode før det er aktuelt å gå løs på fellesløsninger. Vi mener derfor at DIFI på feil grunnlag konkluderer med at det er bred oppslutning om dette.

Spørreundersøkelsen det refereres til i rapporten omfatter bl.a. universitets- og høyskolebibliotekene og museumsnettverket, men ikke universitetsmuseene. Dermed blir det en sannhet med modifikasjoner når DIFI i rapporten på s. 40 skriver at *"informantene fra biblioteksektoren var relativt kritiske, mens de øvrige ga fellesorganet sin tilslutning"*.

Vi mener også det mangler enkelte grunnlagsdokumenter i evalueringsarbeidet. På s. 3 i utredningen vises det til at DIFI bl.a. har brukt Stortingsmeldingene nr 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving* og den etterfølgende Innst. Nr 46. I nevnte innstilling peker Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen på at det er en svakhet ved meldingen at den kun behandler museer som er tilknyttet Kulturdepartementet. Det hadde bl.a. derfor vært naturlig om evalueringsgruppen hadde konsultert dokumenter som omhandlet universitetsmuseene, primært NOU 2006:8 *Kunnskap for fellesskapet*, datert 31. mars 2006, og St.meld. nr 15 (2007-2008) *Tingenes Tale. Universitetsmuseene*.

Rapporten er omfattende og gir en god statusoversikt over ABM-utviklings mange arbeidsområder. UHR synes imidlertid ikke at analysen av hvordan disse oppgavene er utført er like god. Det kan skyldes at DIFI har valgt et grep der de omtaler de tre sektorene arkiv, bibliotek og museer som samle kategorier og i liten grad nyanserer innenfor de enkelte sektorene. Rapporten konkluderer dermed på flere områder der UHR mener det burde vært en tydeligere analyse og argumentasjon i forkant av konklusjonene. Resultatet er at rapporten og analysen ikke griper dypt nok inn i kommentarer og innspill som er kommet fra universitets- og høyskolesektoren. DIFI har spurt ulike informanter om deres meninger og synspunkter på ABM-utvikling, og på flere områder minner rapporten mer om en meningsmåling enn en reell evaluering.

DIFI plasserte UHR i kategorien interesseorganisasjoner og generaliserer synspunktene fra interesseorganisasjonene slik at DIFI flere steder er kommet frem til konklusjoner vi ikke mener er dekkende for hvordan UH-sektorens museer og bibliotek oppfatter samarbeidet med ABM-utvikling. UHR mener at rapporten har rett når den slår fast at ABM-utvikling har størst utfordring på bibliotekområdet, men det går etter vårt syn ikke tydelig frem hva som kan være årsakene til dette og denne manglende analysen svekker evalueringsrapporten.

UHR mener også at DIFI ikke har oppfattet tilbakemeldingene som ble gitt fra UHRs informanter som besto av både bibliotek- og museumsrepresentanter. Det ble tydelig gitt uttrykk for at de mener at ABM-utvikling ikke har klart å ivareta en god dialog med og gode rådgivingsfunksjoner overfor universitets- og høyskolebibliotekene og universitetsmuseene. UHRs informanter kommenterte også i høringsintervjuet at ABM-utvikling gjennom etableringen fikk en vanskelig oppgave. DIFI har oppfattet og fremstilt dette som en slags støtteerklæring, mens informantene siktet til utfordringen det ville bli å skulle betjene brukere som har ulike departementstilknytninger. Vi mener at denne problemstillingen også burde vært gjenstand for grundigere diskusjon og analyse i evalueringsarbeidet.

Kommentarer til innholdet i evalueringsrapporten

Kapitel 5.4 Samarbeid med eksterne

Det fremgår av evalueringsrapporten at ABM-utvikling holder halvårlige eller årlige møter med en rekke eksterne aktører for eksempel Norges museumsforbund, de fire store universitetsbibliotekene og de enkelte fylkene som er omfattet av museumsreformen. Det holdes ikke slike møter med universitetsmuseene eller med UHRs museumsutvalg. Sistnevnte representerer landets 5 universitetsmuseer samt Arkeologisk museum i Stavanger. Universitetsmuseene og UHRs museumsutvalg har invitert ABM-utvikling til dialog flere ganger, bl.a. om Den kulturelle skolesekken, uten at dette har medført videre samarbeidstiltak.

Kapittel 7

I kapittel 7.1 (s. 24) omtales Statistikkarbeid som en viktig del av ABM-utviklings sentrale forvaltningsoppgaver. Slik spørsmålene i den nasjonale museumsstatistikken er utformet, gir svarene ikke et riktig bilde av universitetsmuseenes samlinger, samlingsforvaltning, forskning

og formidling. Universitetene rapporterer årlig til Kunnskapsdepartementet. Museumsstatistikken kommer i tillegg til dette og har andre innretninger enn det som etterspørs av informasjon fra Kunnskapsdepartementet. Dette oppfattes som ekstra arbeid som ikke gir en dekkende beskrivelse av aktiviteten ved universitetsmuseene.

I kapittel 7.2 listes det opp etablerte museumsnettverk. Oversikten viser nettverk som hovedsakelig angår kulturområdet. UHRs museumsutvalg etterlyser nettverk som angår både kultur og natur og som kan knytte ulike museer bedre sammen. Ved opprettelsen av ABM-utvikling skulle nettopp et tettere samarbeide mellom universitetsmuseene og de øvrige museene utvikles. Dette er også en viktig utfordring som Kunnskapsdepartementet har gitt universitetsmuseene i stortingsmelding nr 15 om universitetsmuseene.

Kapittel 8 Utviklingsoppgaver

I kapittel 8 beskrives hvilke utviklingsoppgaver som er prioritert i henhold til ABM-utviklingsstrategiplan, og der det gis prosjektmidler til. Fire områder nevnes:

- Læring, kunnskaps- og kulturformidling
- Samhandling og nytenkning
- Utvikling og sikring av samlingene
- Utvikling og digitalt innhold og tjenester

Museumsutvalget har pekt på at universitetsmuseene tilhører landets største og tyngste universitetsmiljøer med viktige forsknings-, utdannings- og formidlingskompetanse.

Universitetsmuseene kunne derfor i større grad ha vært brukt av ABM-utvikling i sitt utviklingsarbeid. Universitetsmuseene forvalter således i underkant av 50 % av de kulturhistoriske og rundt 95 % av de naturhistoriske samlingene i Norge.

Universitetsmuseenes samlinger danner basis for egen forskning, men også nasjonale og internasjonale forskere benytter samlingene. Mulighetene som ligger i disse samlingene også for mindre museer i Norge, omtales ikke i rapporten. Universitetsmuseene med kulturhistoriske samlinger er videre sammen med Arkeologisk museum i Stavanger i henhold til Kulturminneloven, tillagt et spesielt ansvar for forvaltningen av automatisk fredete kulturminner innenfor sine respektive geografiske områder. Museene fungerer således som arkeologiske kompetansesentre for kulturminneforvaltningen. Tilsvarende spiller de naturhistoriske samlingene en avgjørende rolle i Regjeringens oppfølging av FN-konvensjonene om ivaretagelse av biologisk og geologisk mangfold. Universitetsmuseene er hovedleverandør av data til den norske Artsdatabanken og til den norske noden av GBIF (Global Biodiversity Information Facility).

Universitetsmuseene har en omfattende undervisningsvirksomhet overfor skoleelever, men bl.a. pga den valgte modell for tildeling av midler fra den kulturelle skolesekken har det vært vanskelig for universitetsmuseene å få gjennomslag fra søknadene sine om støtte til tiltak. I Stortingsmeldingen om universitetsmuseene heter det derfor også at Kunnskapsdepartementet vil stimulere til økt samarbeid mellom Universitetsmuseene og Den kulturelle skolesekken.

Universitetsmuseene har kommet veldig langt i arbeidet med sikring av samlingene/samlingsforvaltning, primært gjennom REVITA-arbeidet. Erfaringene fra dette arbeidet kunne med fordel i større grad vært benyttet av ABM-utvikling.

Kapittel 9 Informantenes syn på ABM-utvikling

Når DIFI konkluderer med at interesseorganisasjonene ønsker *"flere tjenester og tettere kontakt med ABM - utvikling, ikke mindre hjelp og større avstand"*, så er dette etter vårt syn et uttrykk for at ABM-utvikling i liten grad har vært premissleverandør og aktiv diskusjonspartner i forhold til UH-sektoren.

UHR mener at ABM-utvikling ikke har gjort tilstrekkelig for å være offensiv og utviklingsorientert i forhold til å komme UH-sektoren i møte. Mange UH-bibliotek mener at ABM-utvikling har dreiet fokus mer i retning av å bli mer opptatt av kulturpolitiske spørsmål, samtidig som saker som angår bibliotekene i utdanning og forskning har blitt prioritert bort. Dette kan kanskje forklares med at ABM-utvikling får tilført stadig flere faste og midlertidige forvaltningsoppgaver fra KKD og ikke har tilsvarende rolle for KD. Eksempelvis mener vi at ABM-utvikling kunne ha hatt en tydeligere stemme på saksområder som Open Access eller informasjonskompetanseområdet i lys av nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk og plagieringsproblematikken. I forhold til Open Access er det positivt at ABM-utvikling gjennom tildeling av prosjektmidler bidro til at NORA (Norwegian Open Research Archives) ble utviklet, men samtidig kunne vi da ha ønsket en videre strategisk oppfølging av problemstillingene.

Vi synes også det er interessant at informantene karakteriserer betydningen av bokstavene i ABM-utvikling slik at A'en er liten, B'en utydelig og M'en stor. Dette står i kontrast til fordeling av personalressursene i ABM-utvikling der bibliotekområdet er den største gruppen, og vi mener at DIFI burde ha analysert hva dette kan skyldes. Universitetsmuseene er ikke enig i at ABM-utvikling har hatt stor betydning for deres museer. UH-perspektivet fra museumssiden er bortimot fraværende i rapporten, og det til tross for at det nylig er lagt frem en stortingsmelding om universitetsmuseene.

Kapittel 9.5 Om forholdet til styret og overordnet myndighet

UHR synes det er positivt at KD nå deltar i etatsstyringsmøtene med ABM-utvikling og støtter også KDs synspunkt på at styret bør gis et sterkere mandat. UHR er enig i at det bør bli sterkere involvering og kontakt mellom KD og ABM-utvikling, men vil også oppfordre til at UHR trekkes inn og rådspørres både av KKD og KD i videre arbeid med saker som angår UH-sektoren, spesielt på bibliotekområdet (eksempelvis i arbeidet med bibliotekmeldingen og digitaliseringsmeldingen som pågår nå).

Kapittel 11.1 Om virkemidler

På side 53 kommenterer DIFI at informantene gir få tilbakemeldinger i forhold til ABM-utviklings rådgivingsfunksjon. Dette må ikke tolkes som mangel på behov, men snarere som uttrykk for at mange av UHRs medlemsinstitusjoner ikke opplever at det er kompetanse eller vilje i institusjonen i forhold til de aktuelle problemstillingene i UH-sektoren. Man må kunne forvente at et faglig organ som ABM-utvikling holder seg orientert om sentrale saker og utviklingstendenser som er viktig for universitets- og høyskolesektoren slik at organisasjonen kan utnytte og koordinere kompetansen som befinner seg ute i institusjonene.

UHRs museumsutvalg peker på at ABM-utvikling bør være et kompetansesenter for hele museums-Norge. Der skal en forvente å finne spisskompetanse som en ikke kan forvente at det enkelte museum besitter. Eksempler på dette er utarbeidelse av redningsplaner, bevaringstekniske løsninger i magasiner og sikkerhetstiltak. Der ABM-utvikling ikke har slik kompetanse, bør de ta initiativ til å utvikle den, gjerne på prosjektbasis og i samarbeid med ett eller flere museer. Universitetsmuseene bør her kunne spille en viktig rolle som samarbeidspartnere.

Kapittel 11.3 Om utvikling av digitalt innhold og tjenester

På side 55 fremstiller DIFI det som om alle informantene bortsett fra Nasjonalbiblioteket ønsket et ABM-søk. Igjen mener vi at DIFI ikke har gjengitt UHRs synspunkter korrekt. UHR gav både under intervjuet og i vårt høringssvar til "Bibliotekreform 2014" uttrykk for at det mest sentrale for utdanning og forskning er enkel tilgang til kunnskapskilder (dvs. lett

tilgjengelige for sluttbruker) og vi har vært tydelige på at dette bør prioriteres fremfor en ABM-portal. Undersøkelser viser at studenter og vitenskapelige ansatte bare i et begrenset omfang benytter bibliotekportaler spesielt og portaler generelt for innhenting av informasjon.

Museumsutvalget viser til at universitetsmuseene siden tidlig på 1980-tallet har arbeidet med digitalisering av samlingene, bl.a. i Museumsprosjektet og senest i MUSIT. Dette arbeidet nevnes ikke i evalueringsrapporten. Også her kunne erfaringene med fordel ha vært benyttet av ABM-utvikling. I Stortingsmeldingen om universitetsmuseene foreslår Kunnskapsdepartementet at det bør igangsettes et utviklingsarbeid for å bedre tilgjengeligheten til det digitaliserte materiale. Departementet foreslår derfor etablert et nasjonalt digitalt universitetsmuseum (NDU). Brukernes (forskning, forvaltning, skole og allmennheten) skal være styrende for oppbyggingen og utviklingen av NDU.

Kapittel 12. 3 Styling og ledelse

DIFI skriver på side 58 at det ikke er tatt stilling til om det er hensiktsmessig med videreføring av et styre for ABM-utvikling samtidig som de skriver: *"... Vi ser imidlertid at det er nødvendig for virksomheten å få de ulike aktørenes tillit for at den skal lykkes med å nå sine mål. Særlig tror vi at å få tillit fra aktørene under KD, vil bli lettere med et fagstyre. Disse miljøene har mange ansatte med akademisk bakgrunn, og de har i tillegg en tradisjon og kultur for å vektlegge betydningen av formell utdanning og akademiske titler høyt."*

Bruken av begrepet fagstyre og kommentaren i forhold til utdanning og akademiske titler gir etter vårt syn ikke mening her. UHR vil tro at formell utdanning er like viktig for brukere og ansatte innen museer, arkiv og bibliotek enten aktørene formelt sorterer under KKD, MD eller KD. Vi synes det er merkelig at DIFI ikke vil ta stilling til om det er hensiktsmessig med et styre for ABM-utvikling, samtidig som det gis flere kommentarer i forhold til hva et styre bør prioritere av arbeidsoppgaver.

Kapittel 12.4 Rammebetingelser og arbeidsformer

DIFI kommenterer på s 60 at arkiv, bibliotek og museer ikke er likestilt mht fagkompetanse og ressurser i ABM-utvikling og mener at det nå må være arkivside som bør styrkes. ABM-utvikling har flest personalressurser knyttet til bibliotekområdet. Derfor er det paradoksalt at informantene uttrykker at dette er området der ABM-utvikling har hatt minst betydning og er mest utydelig. UHR mener at DIFI burde ha gått tettere inn på hva dette kan skyldes. Vi mener at DIFI har en for enkel tolkning av at de tre sektorene skal ha likestilt fagkompetanse målt i antall ansatte i ABM-utvikling fordelt på de ulike fagområdene og vil advare mot å tenke langs denne linjen. Fagkompetansen må gjenspeile de eksterne brukergruppene og deres behov.

Kapittel 12.5 Forholdet til brukere og samarbeidspartnere

DIFI sier i rapporten at informantene peker på at hovedutfordringene til ABM-utvikling har vært utviklingsområdet, og dette var det området der det ble stilt høye forventninger til ABM-utvikling ved opprettelsen, mens DIFI på sin side mener at det er god balanse mellom forvaltningsoppgaver og utviklingsoppgaver. Etter vårt syn legges det ikke tilstrekkelig vekt på forventningene de ulike brukergruppene hadde og har til ABM-utvikling i rapporten, og DIFIs konklusjoner er derfor heller ikke godt underbygget.

UHR mener at universitets- og høgskolebibliotekene har fått et svakere tilbud gjennom ABM-utvikling enn det vi mener man kunne forvente da Riksbibliotek tjenesten ble lagt inn under ABM-utvikling. Forøvrig var Riksbibliotek tjenesten et rådgivende organ, ikke et forvaltningsorgan, og i tråd med dette hadde universitets- og høgskolebibliotekene klare forventninger til tydelig fokus på utviklings- og rådgivingsoppgavene.

Det er bra at DIFI kommenterer at ABM-utvikling bør arbeide for å styrke samarbeidet med UHR, men det er viktig at ABM-utvikling i tillegg også styrker dialogen og samarbeidet direkte med UH-institusjonenes bibliotek og museer.

UHR vil også trekke frem at Nasjonalbiblioteket besitter store ressurser og gir tilgang til viktige informasjonskilder, og det er viktig med god dialog og kontakt mellom UH-bibliotekene og Nasjonalbiblioteket. ABM-utviklings rolle i dette bildet bør også avklares.

12.6 Grenseflater

UHR mener det er bra at ABM-utvikling arbeider med konsortieavtaler, men flere av UHRs medlemsinstitusjoner uttrykker bekymring over at arbeidet med konsortieavtaler virker som en isolert oppgave i ABM-utvikling, og at det er lite utviklingstiltak knyttet til dette arbeidet utover at det legges opp til nye avtaler. Flere institusjoner savner mer kontakt og dialog når det gjelder innsikt i prismodeller og grunnlag og også hva som gjøres mht utredning av muligheter for nasjonale lisensavtaler og kobling til UH-institusjonenes øvrige problemstillinger mht publisering og open access. For UH-sektoren er det viktig å sette fokus på dette området, og UHR foreslår at dette arbeidet realitetsbehandles videre i tett samarbeid med UHRs medlemsinstitusjoner.

Oppsummering

UHR mener at DIFI på feil grunnlag konkluderer med at det er bred oppslutning om at det er formålstjenlig med et felles utviklingsorgan for abm-sektoren. Det mangler tydelig analyse og argumentasjon i forkant av rapportens konklusjoner. UHR mener at ABM-utvikling ikke har klart å ivareta god dialog med og gode rådgivingsfunksjoner for universitets- og høyskolebibliotekene og universitetsmuseene. UHR mener at det legges for liten vekt på utviklingsoppgaver, og at DIFIs konklusjoner om at det er god balanse mellom forvaltningsoppgaver og utviklingsoppgaver ikke er godt nok underbygget.

Universitetsmuseene tilhører landets største og tyngste universitetsmiljøer med viktig forsknings-, utdannings- og formidlingskompetanse. Universitetsmuseene burde i større grad ha vært brukt av ABM-utvikling i utviklingsarbeidet. Universitetsmuseene er ikke enig i at ABM-utvikling har hatt stor betydning for deres museer, og UH-perspektivet fra museumssiden er bortimot fraværende i rapporten.

UHR, i likhet med Nasjonalbiblioteket, mener at en ABM-portal ikke bør prioriteres. Dette gjengis ikke i DIFIs rapport. Museumsutvalget viser til at universitetsmuseene i en årrekke har arbeidet med digitalisering av samlingene, bl.a. i Museumsprosjektet og senest i MUSIT. Dette arbeidet nevnes ikke i evalueringsrapporten. Erfaringene herfra kunne med fordel vært benyttet av ABM-utvikling.

Flere av UHRs medlemsinstitusjoner uttrykker bekymring over at arbeidet med konsortieavtaler virker som en isolert oppgave i ABM-utvikling. For UH-sektoren er det viktig at det settes fokus på utredning av muligheter for nasjonale lisensavtaler og kobling til UH-institusjonenes øvrige problemstillinger mht publisering og open access.

Ønsket om fellestjenester og fellestenkning for alle tre sektorer blir lagt som premiss i DIFIs evaluering. Nasjonalbiblioteket er en særdeles viktig del av norsk biblioteksektor og premissene for oppgavedeling og samhandling mellom disse ulike delene av sektoren har ikke vært gjenstand for grundig analyse. ABM-utviklings rolle i bildet bør også avklares.

UHR er enig i at det bør bli sterkere involvering og kontakt mellom KD og ABM-utvikling, men vil også oppfordre til at UHR trekkes inn og rådspørres både av KKD og KD i videre arbeid med saker som angår UH-sektoren. Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet bør vurdere å innkalle representanter fra UHR, AMB-utvikling samt fagbibliotek og universitetsmuseene/UHRs museumsutvalg til et avklaringsmøte i etterkant av høringen.

Vennlig hilsen

Jarle Aarbakke
styreleder UHR
sign.

for Guri Bakken
underdirektør
sign.

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET